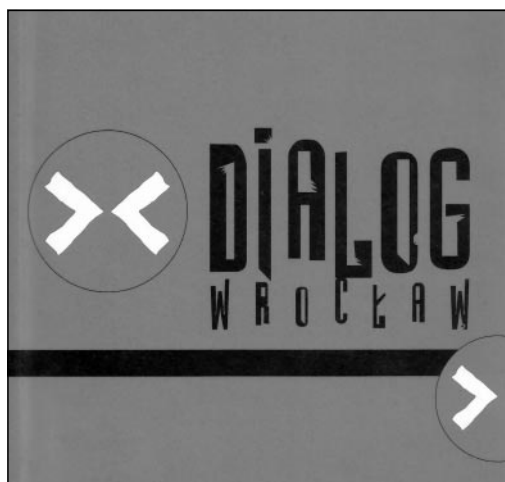


ДИАЛОГ'07. КЛАСИКАТА — ПО-ЖИВА ОТ ВСЯКОГА

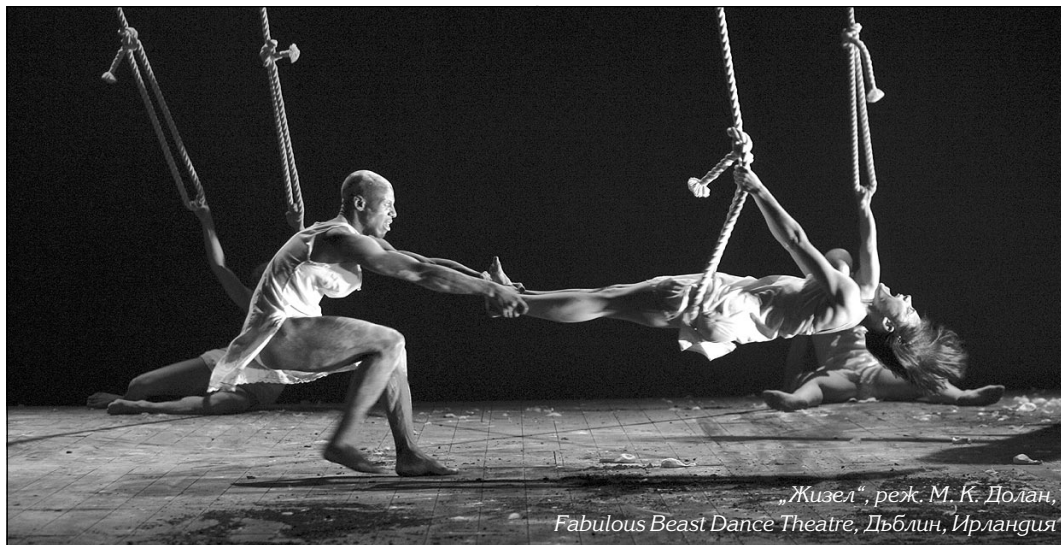
КАМЕЛИЯ НИКОЛОВА

Въпреки че е един от най-младите театрални фестивали в Европа, полският ДИАЛОГ, който се провежда на всеки две години във Вроцлав, има вече богата и респектираща биография. От 10 до 17 октомври 2007 г. се състоя неговото четвърто издание. То беше избрало за свое мото мисълта на нобеловия лауреат Имре Кертес „Изкуството не е нищо друго, освен преувеличение и деформация“, но като че ли по-точният му наслов щеше да бъде „Класиката и човекът днес“.

Въпросът „Какво означава днес съвременен прочит на класиката?“ беше целенасочено избраният предварителен фокус при изграждането на афиша на ДИАЛОГ'07. От новата продукция на полския и световния театър той беше отсял преди всичко ярки и амбициозни интерпретации на класически текстове от водещи в момента режисьори. Сред 15-те заглавия на основната програма бяха „Орестия“ от Есхил на режисьора Ян Клата, „Стари театър“, Краков, Полша; „Животът е сън“ от Калдерон на Йохан Симонс, НТ Гент, Белгия; „Ревизор“ от Гогол на Николай Коляда, Театър „Коляда“, Екатеринбург, Русия; „Отпращане на гръцките пратеници“ от Ян Кохановски на Михайл Задара, „Стари театър“, Краков; „Куклен дом“ от Иб-



сен на Лий Брeър, Мабу майнс, Ню Йорк, САЩ; „Пер Гинт“ по Ибсен на Павел Мицкевич, Театър „Драматургични“, Варшава, Полша; „Три сестри“ от Чехов на Андреас Кригенбург, Мюнхнер Камершпиле, Германия; „Медея“ по Еврипид на Гжегож Яжина, Бургтеатър, Виена, Австрия; „Малката русалка“ от Андерсен на Катрин Видеман, театрална трупа „Калейдоскоп“, Дания/Швеция и „Жизел“ по класическия балет, на режисьора Майкъл Кийган–Долан, Fabulous Beast Dance Theatre, Дъблин, Ирландия. Останалите пет спектакъла използваха текстове от модерната класика („Войцек“ на Бюхнер, „Картоотека“ на Ружевич) или от съвременната драматургия („Ангели в Америка“ на Тони Кушнер). Те обаче, независимо от ярките



„Жизел“, реж. М. К. Долан,
Fabulous Beast Dance Theatre, Дъблин, Ирландия

качества и голямата продължителност на някои от тях – като 6-часовото представление на Кшищоф Верликовски по пиесата на Кушнер например, изпълняваха по-скоро ролята на разтоварващи интермедии в сериозния ход на (прочитите на) класическия афиш.

Характеристиките на съвременния прочит на класическо произведение на сцената днес без изключение бяха очертани от най-интересните и предизвикалите най-силен отзвук едновременно сред специалистите и публиката спектакли от фестивалната програма. Тези характеристики се повтаряха при иначе много различните представления и в крайна сметка могат да бъдат сведени до три основни. Преди всичко днес прочитът на един текст от традиционната или модерната класика предлага на зрителя персонажи, ситуации и взаимоотношения, в които той непосредствено може да разпознае себе си. С други думи – да види илюзиите и разочарованията, обсесията и страховете, както и специфич-

ното, скрито зад хладна технологична маска, невротично поведение на човека от хипермодерната епоха, трезво втрепенен в настоящето. Друга характеристика е използването на богат и разнообразен хибриден сценичен език, в който почти без изключение преобладава образността, произвеждана от най-актуалните компютърни и осветителни технологии. Третата и като че ли най-съществена (доколкото рязко се отличава от „класическия“ постмодерен спектакъл до началото на ХХІ век) характеристика е промененото отношение към класическото слово. Сега неговата светска ритуалност, подреденост и виртуозност пряко се асоциират със съвременната култура на общуване и социален живот, при които сърчното и умело говорене най-често измества или въобще отменя обмена на действителна информация и емоции. Това води до завръщане на сцената на целите текстове или на големи части от тях, в които изпълнителите внасят ритъма и подменящите процедури на съвременната реч.

Спектаклите, носещи в себе си описаните три характеристики, изградиха убедителен образ на действително съвременния сценичен прочит на класиката. Те ясно го разграничиха от лавината от представления, обичайно приемани за съвременни интерпретации на класическата драматургия, които възпроизвеждат един или друг установен модерен или постмодерен шаблон.

От богатия на интересни примери за съвременен сценичен прочит на класиката афиш на ДИАЛОГ'07 непременно трябва да бъдат открити няколко заглавия.

„Жизел“ на режисьора Майкъл Кийгън–Долан и ирландската трупа Fabulous Best Dance Theatre е най-категоричният опит сред видяното на фестивала за актуален прочит на модерен класика (либретото на Теофил Готие) не чрез словесно-смисловия и пространствения, а чрез енергетичния пласт на спектакъла. Известната история на танцуващото влюбено момиче от легендата, продължило да танцува и обича и след смъртта си, тук е разказана чрез експресията на движенията, танца и максимално състените, хиперболизирани и огрубени като визуален образ и физическо действие междуличностни отношения. Тази експресия, раждаща се от дълбоко потисканите чувства на персонажите и неадекватно резките им и жестоки външни изблици, създава директни асоциации както с историята и личностния живот в Ирландия, така и с резултатите от всеки краен контрол над емоционалността.

Андреас Кригенбург в „Три сестри“ на Мюнхнер Камершпиле също откря-

ва актуалното звучене на Чеховата пиеса чрез експресията, но по противоположен начин. Чувствено-физическата експресия в този спектакъл е сведена почти до нула или е преобърната в своята иронична противоположност. Експресията на „Три сестри“ е експресия на визуалното, експресия за околното. Режисьорът се придържа към обичайния прочит на текста като пиеса за съществуването в затвора на безвремето. Но сега той го превръща в безкрайна, по детски наивна и ужасяваща, приказка-гледка на живота на съвременния човек в затвора на тясното му, лишено от вътрешна енергия и страст, ежедневно настояще.

Спектакълът на Кригенбург преизвиква най-шумния прием сред гостите и публиката на фестивала. Ако



Фотограф Арно Деклер



Фотограф Кшищоф Белински

„Пер Гинт“ по Х. Ибсен, реж. П. Мицкевич,
Teatr Dramatyczny - Варшава, Полша

одобрението на „Жизел“ беше еднотушно и спонтанно, то мненията за „Три сестри“ Варираха в диапазона между крайните суперлативи и подсържаното признание. Спектакълът обаче безспорно беше най-ярко то и неочаквано като визуално и пространствено решение събитие на ДИАЛОГ'07.

Най-известният (заедно с Кшищоф Верликовски) полски режисьор в момента Гжегож Яжина също предложи неочаквано рециклиране на трагедията на Еврипид „Медея“. В своя спектакъл, който се играе на т. нар. „сцена-казино“ на Виенския Бургтеатър, той остава по изненадващ начин „верен на автора“. В края на V век пр. Хр. драматургът променя значително сюжета на древния мит, за да облече вечните страсти, закодирани в него, в лесно разпознаваема от съвременниците му история. Днес режисьорът прави същото – историята на Медея

вече е история за една съвременна емигрантка, последвала съпруга си в преуспяваща страна, където той се стреми да се включи в икономическия елит. Сега отмъщението ѝ чрез убийството на децата е по-скоро акт на резигнация и безизходица. Затворена в луксозна къща, без приятели и познати, тя е обречена да посреща вечер само своя все по-уморен и безразличен съпруг. Причината за отмъщението – изневярата на Язон с гувернантката, тук е банална и лишена от всякакви патетични побуди. Тя само подсилва чувството за омерзение и разпад.

На фестивала спектакълът на Яжина се игра в полуразрушена, някога Величествена катедрала извън града. Сцената беше разположена на мястото на олтара, а зрителите седяха на стръмно спускаща се към нея висока стъпаловидна конструкция. Погледната отвън, публиката изглеждаше

като голяма тълпа хора на нещо като космически кораб, напуснали госкоро своя свещен дом – земята и юдеохристиянската цивилизация, и сега съзречаващи от далечно и безопасно място неговите руини. Постановъчната стратегия на спектакъла подсилваше това усещане. Действието на сцената протичаше като в херметически затворено пространство, в което интериорът, фигурите, поведението и позите на хората напомнят картини от луксозни списания и съвременни сериали, а зад тях тлеят вечни атавистични страсти.

Един особено интересен гнешен прочит на романтико-индивидуалистичния манифест на Ибсен „Пер Гинт“ изцяло чрез възможностите на пространството принадлежеше на друг полски режисьор – Павел Мицкевич. При него мотивът за търсенето на смисъла на човешкия живот и съществуването беше цитиран като поредица от музейни експонати на препарирани животни – човекоподобни маймуни, стройно подредени редици от красиви елени, огромни кафяви мечки. Те бяха разположени в огромните зали и коридори на едно филмово студио и актьорите и зрителите се разхождаха сред тях, търсейки в оцелелия архив на историята на човека и природата някакво знание за себе си.

Други две от постановките, които също изобретателно превръщаха теа-

тралното пространство в основен инструмент за актуален и въздействащ прочит на класически текстове, бяха „Куклен дом“ от Ибсен на Лий Брегър и трупата „Мабу майнс“ от Ню Йорк и „Отпращане на гръцките пратеници“ от полския ренесансов автор Ян Кохановски на Михайл Загара и „Стари театър“ в Краков. Първият обаче използва сценичната среда за буквално визуализиране на мотива за ценността на жената, потъпкана в света на мъжете чрез участието на мъже-джуджета и жени, които лазят на колелета около тях, докато вторият избива точно обратния път. Чрез стилни и изчистени визуални композиции в естетиката на съвременната фотография и клипа и няколко музикални парчета, изпълнявани на микрофон, той се стреми да предаде по-скоро мрачната философска енергия на текста.

Сред многото спомени и впечатления, които гостите и публиката на ДИАЛОГ'07 отнесоха със себе си, едно усещане безспорно доминира – театърът и класиката, така, както той ни ги показва, са по-живи от всякога.

„Куклен дом“ от Х. Ибсен,
реж. Л. Брегър, Мабю Майнс,
Ню Йорк, САЩ



Фотограф Ричард Термин